

CANDIDATURA D'UNITAT POPULAR

ASSEMBLEA LOCAL DE VIC

MOCIÓ PER REVISAR LA DISTINCIÓ DE VIGATÀ IL·LUSTRE AL VIRREI AVILÉS

El ple de l'Ajuntament de Vic de 3 de Juny de 2013 va aprovar definitivament el Reglament d'Honors i Distincions de l'Ajuntament de Vic.

L'article 2 del Reglament diu que "la finalitat dels guardons són l'expressió de gratitud de la ciutat per a reconeixement d'especials mereixements, beneficis assenyalats o serveis extraordinaris". També que "les distincions es concedeixen a perpetuïtat, excepte en aquells casos que el consistori decideixi revocar el nomenament".

L'article 6 del Reglament diu: "El Títol de Vigatà/na Il·lustre es concedirà a títol pòstum, a les persones nascudes a Vic, amb un mínim de dos anys des de la data de la seva defunció i com a honor a la seva trajectòria que, bé per actes o actuacions memorables en el temps o que per mèrits propis ben definits, tinguin una incidència clara i manifesta en pro de la ciutat i es considerin mereixedores de tal guardó".

L'article 13 del Reglament diu: "Encara que les concessions que es preceptuen en aquest Reglament tinguin caràcter indefinit, si alguns dels seus titulars arriba a ser indigne de posseir-les per causes que contradiguin l'esperit de les distincions i els honors reflectits en el present reglament, la Corporació podrà retirar-les". El reglament especifica que "la decisió final que haurà de ser presa pel Ple Municipal, ha d'obtenir la majoria de tres quarts del número legal dels membres de la corporació".

El 6 de juliol de 1895, amb motiu de les festes patronals de Sant Miquel dels Sants, era penjat a la galeria dels Vigatans Il·lustres de l'Ajuntament de Vic el retrat de Gabriel de Avilés y Fierro, més conegut com a Virrei Avilés. Els procuradors de les festes patronals de Sant Miquel dels Sants havien instaurat el 1890 la figura del Vigatà Il·lustre i, des d'aleshores, cada mes de juliol s'havia penjat el retrat d'un d'ells. Al Virrei Avilés l'havien precedit el mateix patró, Sant Miquel dels Sants (1890), Jaume Balmes (1891), Jaume Callís (1892), Llucià Gallissà (1893) i Guillem de Montrodon (1894). El Virrei Avilés, per tant, era el sisè dels "vigatans il·lustres" reconeguts per la ciutat a instància, no directament de l'Ajuntament de Vic, sinó dels procuradors de les festes patronals.

Gabriel de Avilés y Fierro va néixer el 24 de març de 1735 a la ciutat de Vic. Era el quart fill d'un total de 12 fills de José de Avilés y Itúrbide, militar de carrera que entre 1728 i 1744 va residir a la ciutat de Vic en la seva condició de corregidor, sempre sota el regnat del rei Felip V.

Tal com explica l'historiador Vicenç Pascual Rodríguez en la seva obra "El Virrei Avilés i la segona conquesta d'Amèrica", "el càrrec de corregidor, una magistratura originària de Castella, va ser introduït a la Corona catalonoaragonesa a partir de 1707 pel Decret de Nova Planta, quan es van substituir totes les autoritats locals anteriors". Més endavant afegeix: "Les funcions del corregidor eren sobretot de tipus policíac, i també presidia tots els organismes civils del territori, com ara els ajuntaments de l'antiga vegueria de Vic, posteriorment convertida en corregiment".

Gabriel de Avilés, el futur Virrei Avilés, doncs, era fill de la màxima autoritat de Vic, que ostentava un càrrec creat expressament després de la desfeta catalana, aleshores encara molt recent, de 1714 a mans de les tropes de Felip V. El Decret de Nova Planta pretenia esborrar tot rastre dels antics furs catalans i de tots els drets que portaven implícits. També els càrrecs que fins aleshores regien en el territori, com el veguer de la ciutat de Vic. La figura del corregidor, pròpia de Castella, el va substituir. José de Avilés y Itúrbide era, doncs, el màxim representant de Felip V a la ciutat i principal responsable que s'hi acomplís la nova legislació fruit de la desfeta de 1714.

La mateixa obra de Vicenç Pascual, així com altres de consultades sobre el tema, ressenyen que Gabriel de Avilés, el futur Virrei Avilés, va deixar la ciutat de Vic als 9 anys d'edat per ingressar a l'exèrcit reial. Com explica l'obra de Vicenç Pascual, "era habitual que els cadets s'iniciessin en l'aprenentatge militar a una edat tan primerenca". Va ser aleshores quan Gabriel de Avilés, amb només 9 anys d'edat, va començar la seva carrera militar i va quedar desvinculat definitivament de la ciutat de Vic. La seva família se'n desvinculava al cap de tres anys, quan el seu pare deixava el càrrec de corregidor de la ciutat.

Gabriel de Avilés y Fierro va obtenir les principals gestes militars molt lluny de la ciutat de Vic, a les aleshores colònies espanyoles del sud d'Amèrica. El 1780, ja amb el rang de coronel, marxava a Amèrica on, en la seva condició de governador de Cusco, a l'actual estat del Perú i capital de l'antic imperi inca, va dirigir la repressió de l'aixecament indígena contra la corona espanyola. "La justícia de guerra fou cruel i digna de temps de barbàrie", indica Miquel dels Sants Salarich en el capítol dedicat a Gabriel de Avilés de la seva obra "Vigatans II-lustres".

El 1783, amb motiu de la coronació de Carles IV com a rei d'Espanya, la marquesa vídua de Campo Real, germana de Gabriel de Avilés, li adreça al monarca un memorial demanant-li l'ascens a mariscal de camp. Entre altres mèrits, li esmenta la campanya del Perú, en què, segons la marquesa, "va assegurar a Sa Majestat aquesta considerable part de la Corona, extingint aquesta mala raça de Tupac Amaru", referint-se al líder indígena José Tupac Amaru, que havia liderat l'aixecament contra la corona espanyola a Cusco.

Gabriel de Avilés va anar ascendint. El 1795 era tinent general, i poc després, capità general del regne de Xile i president d'aquella reial audiència. Càrrec al qual va seguir el de virrei -el principal representant de la corona en el territori- primer del virregnat del Río de la Plata -força coincidint amb els actuals estats d'Argentina, Paraguai, Uruguai i Bolívia- i després del virregnat del Perú, que comprenia la resta de Sudamèrica, exceptuant el Brasil, colònia portuguesa.

El 6 de juliol de 1895, en un acte celebrat al claustre de Sant Domènec, l'escriptor Luis B. Nadal llegia el discurs biogràfic de Gabriel de Avilés amb motiu del reconeixement que se li feia com a Vigatà II-lustre. El text, encara conservat en els arxius de la ciutat, justifica la concessió de la distinció de Vigatà II-lustre especialment en els fets de la repressió que Gabriel de Avilés va dirigir i exercir sobre la població indígena aixecada contra la política colonial de la corona espanyola.

El text llegit per Luis B. Nadal feia un elogi sense pal·liatius de Gabriel de Avilés, justificant la crueltat dels mètodes utilitzats en la repressió de la població sublevada contra la corona espanyola. Aquests són alguns dels fragments del discurs amb el qual es va justificar la distinció de Vigatà II-lustre de Gabriel de Avilés:

“En la época de los vi-reyes, el Perú, civilizado y floreciente en las ciudades, tenía aún razas salvajes dentro de su territorio”.

“En aquella guerra, inhumana y sangrienta como toda lucha de raza, fué donde conquistó D. Gabriel de Avilés sus mejores lauros militares”.

“Entonces los hechos de armas se sucedieron sin interrupción. En todos ellos tomó parte mi héroe (...) No hubo cuartel para ninguno de los presos. La esposa y los hijos del caudillo [Tupac Amaru] fueron ajusticiados con pormenores sangrientos y hubo, además de las muertes, mutilaciones horribles. José Tupac Amaru fué atado á las colas de cuatro potros salvajes y arrastrado por la plaza del Cuzco. Así murió, hecho trizas”.

Més endavant, Luis B. Nadal intenta disculpar Avilés, justificant la repressió en el manteniment de les colònies d'Amèrica en mans de la corona espanyola:

“Y también es verdad que difícilmente, andándose en contemplaciones, se hubiera conjurado aquella rebelión que estuvo á punto de dar á los peruanos su independencia ¿Quién extrañará que por no correr este riesgo apelasen los jefes de la dominación española á todos los medios en uso, que podían ser crueles pero que dieron resultado rápido y cierto? En la misma metrópoli, y nada tiene de ilógico, se participaba de aquellos sentimientos y se juzgaba necesario el exterminio de todos los jefes rebeldes y la perpetua proscrición de todos los que se apellidaban ‘hijos del Sol’”.

“Pero sin hablar de esas crueldades, que yo de buena fe juzgo como los peruanos innecesarias y hasta vergonzosas para nosotros, reconocamos todos que las energías desplegadas por nuestros jefes y sus milicias en aquella memorable revolución aseguraron por más de treinta años el cetro del Nuevo Mundo en las manos de nuestros reyes”.

Ja molt més recentment, l'any 2014, l'obra “El virrei Avilés i la segona conquesta d'Amèrica”, de Vicenç Pascual, ha relativitzat lleugerament la imatge de repressor exercida per Gabriel de Avilés, espeicalment en la seva doble etapa de virrei del Río de la Plata i del Perú, i exaltada en el text de reconeixement com a Vigatà II-lustre. Pascual introdueix alguns matisos, com la preocupació de Gabriel de Avilés per les condicions amb què vivien les poblacions indígenes en les missions espanyoles, i alguns passos que va fer, sembla que força infructuosament, perquè milloressin. Fets, aquests, que ni tan sols són esmentats en les 88 pàgines que ocupa el text justificatiu de Luis B. Nadal de concessió de la distinció de Vigatà II-lustre. El fet que Avilés introduís en els últims anys de la seva carrera militar algunes polítiques pròpies de la II-lustració no treu que en la seva època de governador de Cusco fos ell qui dirigís la cruenta repressió contra els indígenes sublevats i que aquests fossin precisament els fets pels quals el 1895 fou elevat a la categoria de Vigatà II-lustre.

Per tant, Gabriel de Avilés té poc de vigatà. Sí que és cert que va néixer ocasionalment a la ciutat, on residia el seu pare, principal representant de l'exèrcit de Felip V, pocs anys després de la desfeta de 1714 i garant a la ciutat de l'acompliment del Decret de Nova Planta que anul·lava els drets i llibertats del poble català. Gabriel de Avilés deixava la ciutat als 9 anys d'edat per començar la seva carrera militar i ja mai més hi tornaria.

Si bé es pot considerar que el 1895 els fets descrits en el text de Luis B. Nadal eren dignes d'elogi per a l'època, considerem que s'adiuen poc amb l'actual redactat del Reglament d'Honors i Distincions de l'Ajuntament de Vic, on es diu textualment que es distingirà una persona "com a honor a la seva trajectòria que, bé per actes o actuacions memorables en el temps o que per mèrits propis ben definits, tinguin una incidència clara i manifesta en pro de la ciutat".

Els fets pels quals es va distingir el Virrei Avilés no són ni "actuacions memorables" ni molt menys tenen "una incidència clara i manifesta en pro de la ciutat". Si bé vistos amb els ulls d'avui els fets pels quals es va distingir altres vigatans i vigatanes il·lustres potser també podrien ser dignes de retret, en el cas de Gabriel de Avilés s'hi afegeix la seva minsa per no dir gairebé nul·la, i només ocasional, relació amb la ciutat de Vic, com a fill del màxim representant de l'exèrcit ocupant de Felip V a la ciutat després de l'aleshores recent desfeta de 1714.

Igual que en el ple del 29 de setembre de 2003 l'Ajuntament de Vic va retirar la Medalla d'Or de la Ciutat al general Francisco Franco al·legant que "representa una contradicció amb l'esperit de l'actual ajuntament democràtic la vigència d'un acord que distingeix amb la més alta distinció de la ciutat un dictador que fou el braç inductor de l'assassinat d'un president de la Generalitat (Lluís Companys) i d'una llarga llista de repressions, exilis i execucions", ara es proposa la retirada de la distinció de Vigatà Il·lustre a Gabriel de Avilés, el Virrei Avilés, per entrar també en contradicció amb l'esperit de l'actual ajuntament democràtic, tant pel fet que la seva minsa per no dir gairebé nul·la condició de vigatà prové de la presència a la ciutat del seu pare com a braç armat de la repressió patida després de la desfeta de 1714, com perquè els fets pels quals el 1895 se li va atorgar la distinció són més propis de rebuig que no pas d'encomi.

Un últim fet que justifica la retirada de la distinció de Vigatà Il·lustre al Virrei Avilés és el fet que actualment viuen a la ciutat de Vic desenes de persones procedents dels territoris dels antics virregnats del Ríó de la Plata i del Perú, per a la majoria dels quals les paraules de Luis B. Nadal justificatòries de la concessió de la distinció representen més que una ofensa.

L'ajuntament de Vic reunit en sessió plenària el 13 d'Abril del 2015 acorda:

1. Iniciar l'expedient administratiu de revisió de la concessió d'honor de vigatà il·lustre concedida a Gabriel de Avilés y Fierro l'endemà de l'aprovació de la moció, a tramitar i a portar a votació definitiva del ple en un termini màxim de 6 mesos, per valorar si s'ajusta amb l'esperit de les distincions i honors reflectits en el present reglament.
2. Realitzar els tràmits d'audiència pública i donar-ne publicitat al municipi en la immediatesa possible, per tal d'obrir un període d'al·legacions per a tothom que hi estigui interessat.
3. Durant la tramitació de l'expedient i fins el dia de la seva votació definitiva al plenari, despenjar de forma cautel·lar el quadre de vigatà il·lustre que Gabriel de Avilés y Fierro té a la sala de la columna donat que serà objecte de revisió i per tant estarà en entredit la concessió de vigatà il·lustre atorgada.

Vic, 13 d'Abril de 2015.

Nil Puigivila,
Regidor Portaveu CUP Vic